З ВИСОКИМ ІМ'ЯМ КОБЗАРЯ

ДО 50-РІЧЧЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ШЕВЧЕНКІВСЬКОЇ ПРЕМІЇ

І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.
Т.Г. Шевченко

...Роки, як вода, спливають від минулого в майбутнє. Шумлять вітри перемін, гуркочуть громи соціально-економічних потрясінь, спалахами блискавки висвітлюються нові ідеї... Та вічним залишається культурний та мистецький спадок, що через призму часу шліфується у справжній духовний скарб нації.

Великий Кобзар міг би пишатися тим, що його творчий Заповіт не загубився у круговерті української історії. Ми пам'ятаємо тебе, Тарасе, як ти й хотів; читаємо і перечитуємо твої вірші та поеми, знаходячи в них для себе все нові орієнтири; звіряємо по твоїх канонах глибини власних душ; вчимося цінувати у великій сім'ї нової, вільної України ідеали правди і свободи. А ще твоїм незабутнім ім'ям названо одну з провідних державних премій, що дає путівку в життя талановитим митцям та їх творам.

Національна премія України імені Т.Г. Шевченка має свою історію, власну біографію. З приводу 100-ліття великого Кобзаря, яке урочисто святкувалося не лише в Україні, а й в усьому СРСР, постановою Ради Міністрів Української РСР від 20 травня 1961 року було проголошено встановлення трьох щорічних республіканських премій імені Т.Г. Шевченка в розмірі по 2500 карбованців кожна. Нагорода поширювалася на твори літератури, журналістики, образотворчого мистецтва, музики, театру та кіно. Її присудженню передувало широке обговорення і популяризація мистецьких творів у пресі, по радіо, телебаченню, на художніх виставках тощо. Вона була впроваджена "для відзначення пам'яті великого українського поета, революціонера-демократа..., а також для ще більшого сприяння дальшому розвитку української культури".

9 березня 1962 року **першими лауреатами Шевченківської примії стали Олесь Гончар, Павло Тичина і Платон Майборода.**

23 квітня 1969 року республіканські премії імені Т.Г. Шевченка та Республіканські державні премії з архітектури перетворено на Державні премії УРСР імені Т.Г. Шевченка в галузі літератури, мистецтва та архітектури.

У 1977 році додано ще три премії – в галузі журналістики і публіцистики, теорії та історії літератури, театрального мистецтва.

У 1982 році встановлено ще одну премію – за кращий твір літератури і мистецтва для дітей та юнацтва.

У 1997-1999 роках була запроваджена мала Державна премія України імені Т.Г. Шевченка, яка присуджувалася за кращий творчий дебют молодим митцям віком до 35 років.

З метою піднесення ролі престижу Державної премії України в галузі літератури, культури і мистецтва 27 вересня 1999 року Указом Президента її перейменовано в Національну премію імені Т.Г. Шевченка.

Таким був шлях ювілярки.

І сьогодні премія імені Т.Г. Шевченка присуджується за високоідейні та високохудожні твори літератури, образотворчого мистецтва, музики, кінематографії та за театральні вистави, які створені українськими митцями і здобули широке громадське визнання.

Висувати твори на здобуття цієї державної нагороди можуть Академія наук України та її інститути, вищі навчальні заклади, правління спілок письменників, художників, композиторів, кінопрацівників, журналістів, театральне товариство, редакції газет і журналів, а також трудові колективи, окремі особи. Питання про присудження премії розглядає Урядовий комітет із 25 осіб, і за його поданням Президент України своїм Указом присуджує означену нагороду тим, хто здолав усі сходинки до творчої вершини.

На здобуття Національної премії імені Т.Г. Шевченка висуваються лише нові твори мистецтва, які стали відомими громадськості не більш ніж за півроку до дати присудження премії – березня місяця кожного року. А в день народження Тараса Шевченка, 9 березня щорічно, Україна узнає імена нових Шевченківських лауреатів (список публікується у пресі, про нього повідомляють інші засоби масової інформації). Цим не тільки підсумовуються культурні здобутки року, а й віддається світла данина пам'яті геніальному українському поетові й художникові.

За 50 років існування Національної премії України імені Т.Г. Шевченка цієї почесної нагороди удостоєні й митці, чиє життя або творча біографія пов'язані із Сумською землею: поети, письменники, художники, архітектори, народні майстри, журналісти, актори... Визнання їхніх талантів та творчих здобутків є гордістю і славою Сумщини. Хто вони?

В галузі літератури:

Новиченко Леонід Миколайович (народився в селі Русанівка Липоводолинського району), літературознавець; удостоєний Шевченківської премії 1968 року за збірку літературно-критичних нарисів і портретів "Не ілюстрація – відкриття".

Воронько Платон Микитович (народився в селі Чернеччина Охтирського району), визначний український поет; нагороджений 1972 року за книгу поезій "Повінь".

Гордієнко Кость (більше 30 років жив і працював у Лебедині), український письменник; 1973 року відзначено премією його роман-трилогію "Буймир".

Білоус Дмитро Григорович (народився в селі Курмани Недригайлівського району), поет, перекладач; 1990 року одержав премію за збірку "Диво калинове" та її своєрідне продовження – збірку "Чари барвінкові".

Антоненко-Давидович Борис Дмитрович (народився в селі Засулля Роменського району), письменник; 1992 року (посмертно) став лауреатом премії за збірку художньої прози "Смерть. Сибірські новели. Завищені оцінки".

Багряний Іван (народився в місті Охтирка), письменник, художник, громадсько-політичний діяч; 1992 року (посмертно) відзначений високою нагородою за романи "Тигролови" та "Сад Гетсиманський".

В галузі театрального мистецтва:

Мокренко Анатолій Юрійович (уродженець села Терни Недригайлівського району), співак, професор Національної музичної академії; одержав премію 1979 року за театрально-концертну діяльність 1977-1978 років.

Роговцева Ада Миколаївна (народилася в місті Глухів), народна артистка; удостоєна премії 1981 року за виконання ролей: Раневської ("Вишневий сад А. Чехова), Лесі Українки ("Надеяться" Ю. Щербака), Надії ("Хазяйка" М. Гараєвої) на сцені Київського державного академічного російського драматичного театру імені Лесі Українки.

Реус Валентин Миколайович (уродженець села Кам'янецьке Тростянецького району), співак вокального квартету "Явір"; 1985 року відзначений премією за концертні програми 1982-1984 років.

Мельник Михайло Васильович (народився в селі Беєве-Комуна Липоводолинського району), актор, режисер, автор і виконавець татру одного актора "Крик", заслужений артист України; лауреат Шевченківської премії 2007 року.

Заклунна Валерія Гаврилівна (5 років жила у Сумах, відвідувала школу №2), актриса; нагороджена 1975 року за виконання ролі Стефи в художньому фільмі "До останньої хвилини".

Богданович Олексій Володимирович (народився у селі Береза Глухівського району), актор театру і кіно; відзначений 1996 року за серіали телевізійних художніх фільмів "Пастка" і "Злочин з багатьма невідомими" студії "Укртелефільм".

В галузі образотворчого мистецтва:

Давидзон Яків Борисович, фотокореспондент партизанського з'єднання імені С.А. Ковпака; став лауреатом Шевченківської премії 1977 року за фотоматеріали про бойові подвиги та трудову діяльність радянських людей, а також за фотопортрети передовиків народного господарства, науки і культури.

Бут Микола Якович (народився в селі Погожа Криниця Роменського району), художник, графік; нагороджений 1979 року за діараму "Битва за Дніпро".

Лушпа Михайло Панасович (Почесний громадянин Сум); удостоєний Шевченківської премії 1981 року як керівник авторського проекту Сумського державного театру драми і музичної комедії імені М.С. Щепкіна.

Товстуха Леонід Самойлович (уродженець села Горлівка Ямпільського району), художник декоративно-ужиткового мистецтва; лауреат Шевченківської премії 1986 року за високохудожнє використання народних традицій у творах декоративно-прикладного мистецтва.

Козловський Микола Федорович (уродженець міста Сум), фотохудожник, автор понад 30 фотоальбомів; 1986 року одержав високу нагороду за серію фотоальбомів про місто Київ.

Стороженко Микола Андрійович (народився в селі В'язове Конотопського району), живописець, графік; премійований 1988 року за ілюстрації до книжок М. Коцюбинського, П. Мирного, І. Франка, до збірок казок народів світу.

Зарецький Віктор Іванович (уродженець міста Білопілля), художник; 1994 року (посмертно) удостоєний премії за картини останніх років: "Солдатка", "Літо", "Дерево (Витоки мистецтва)", "Ой, кум до куми залицявся", "Весняні клопоти".

Литовченко Іван Семенович (народився в селі Бугрувате Охтирського району), художник-монументаліст; нагороджений 1998 року (посмертно) за гобелен-триптих "Витоки слов'янської писемності".

Славні творчі досягнення сумчан та вихідців із Сумщини, що їх було відмічено головною державною премією, свідчать про високий мистецький потенціал та вдалі художні здобутки наших земляків.

У 2011 році на державному рівні широко відмічатиметься 50-та річниця заснування щорічної Національної премії України імені Т.Г. Шевченка. І це невипадково: Шевченківська премії – найвища творча відзнака в незалежній Україні. Вона увінчує найвидатніші твори літератури та мистецтва. Освячена іменем великого Кобзаря, ця творча нагорода має незаперечний авторитет в Україні та в усьому світі. Тож нехай на крилах пошани і любові поринає у безмежний світ невмируща українська душа, оспівана великим Т.Г. Шевченком!

Валерій Мазур,
завідувач відділу абонемента
Сумської обласної універсальної
наукової бібліотеки ім. Н.К. Крупської